

Innovatieagenda 2013-2014

Projectplan
Juni 2013

sectorinstituut
openbare
bibliotheeken

naar een sterk en
toekomstbestendig
bibliotheekbestel

Colofon

Adeline van den Berg (berg@siob.nl)

Deze publicatie is een projectplan van het SIOB.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud en de ingenomen standpunten berusten bij de auteur.

© 2013 Sectorinstituut Openbare Bibliotheken, Den Haag

Netherlands Institute for Public Libraries

Koninginnegracht 14 2514 AA Den Haag

Postbus 16160 2500 BD Den Haag

T +31 (0) 70 3090 222 | F +31 (0) 70 3090 299

infosio@siob.nl | www.sioob.nl

Mits niet anders vermeld valt de inhoud van deze publicatie van het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken onder een Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel-GelijkDelen 3.0 Nederland licentie.

Zie de licentievoorwaarden op: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/nl/>

Inhoudsopgave

Voorwoord 4

Samenvatting 5

1 Achtergrond 6

1.1 Huidige stand van zaken 7

1.2 Doelstelling 8

1.3 Afbakening 8

1.4 Visie 9

2 Activiteiten 11

2.1 A - overzicht creëren en bieden 11

2.2 B - verbinding en samenhang 11

2.3 C - pilots en projecten 12

2.4 Samenwerking met Bibliotheek.nl 12

2.5 Planning 13

2.6 Mijlpalen 14

3 Communicatie 15

3.1 Kennisdeling 15

4 Aanpak 16

4.1 Onderzoek 16

4.1 Borging 16

4.2 Stakeholders 16

4.3 Risico's 17

5 Bronnen 19

Voorwoord

In het activiteitenplan 2013-2014 benoemt het SIOB zijn missie en visie, en een aantal rollen die het moet invullen om die missie en visie succesvol gestalte te kunnen geven. Een van de belangrijkste rollen is die van landelijk regisseur binnen de openbare bibliotheeksector. Die houdt in dat het SIOB landelijk beleid en innovaties ontwikkelt en de implementatie daarvan aanstuurt.¹ Met betrekking tot innovatie houdt dat in dat SIOB de veranderkracht van de sector wil mobiliseren door samenhang aan te brengen. SIOB's activiteiten omtrent innovatie vanaf 2013 vallen samen onder de noemer **innovatieagenda**.

Dit document beschrijft de achtergrond, activiteiten en aanpak van deze innovatieagenda. Het zet de plannen voor 2013 en 2014 uiteen en hoe bestaand werk hierop aansluit. In de loop van 2012 heeft reeds vooronderzoek plaatsgevonden en bovendien bestaan er meerdere initiatieven op het gebied van innovatie; het SIOB wil deze voor zover mogelijk bundelen in een gezamenlijke innovatieagenda. De innovatieagenda is een opmaat naar een duurzaam innovatieproces voor de openbare bibliotheeksector.

---

¹ SIOB Activiteitenplan 2013-2014, p.13.

Samenvatting

Het SIOB wil de veranderkracht van de openbare bibliotheeksector mobiliseren door samenhang aan te brengen in innovatie, met name samenhang tussen en prioritering van bestaande en/of kansrijke initiatieven. Daartoe start het SIOB in 2013 met de innovatieagenda. De innovatieagenda is tevens een opmaat naar een duurzaam innovatieproces voor de openbare bibliotheeksector.

Het heeft als doel het stimuleren en versterken van de innovatiekracht van de branche, om versnippering en eventuele verdubbeling van initiatieven tegen te gaan en prioritering aan te geven.

Het SIOB wil daarmee:

- innovaties volgen, overzicht en bekendheid van initiatieven creëren, verschillende initiatieven bij elkaar brengen;
- opschaling van kansrijke initiatieven (co)financieren;
- input ophalen vanuit de sector en daarbuiten voor landelijk innovatiebeleid;
- concepten uit de visie van het SIOB (contextualisering en de geïntegreerde bibliotheek) bepleiten als kaders voor innovatie.

In 2013 en 2014 voert SIOB daarvoor een aantal activiteiten uit, onderverdeeld in drie deelprojecten:

- A. Overzicht creëren en bieden: het inventariseren van innovatieve initiatieven, projecten en ideeën en behoeftes door middel van een verkenning en bijeenkomsten.
- B. Samenhang en verbinding: het vormen en steunen van innovatienetwerken met behulp van diverse bijeenkomsten en een innovatiecoalitie.
- C. Pilots en projecten: het (co)financieren van kansrijke initiatieven in vorm van een pilot of opschaling van bestaande projecten.

Het plan bestrijkt een periode van 2 jaar (2013 en 2014). Belangrijke stakeholders zijn de Koninklijke Bibliotheek (met het oog op de integratie van de stelseltaken van het SIOB in de KB per 1 januari 2015) en Bibliotheek.nl (vanwege het belang van aansluiting op de nationale digitale infrastructuur).

1 Achtergrond

De geschiedenis van (het organiseren van) innovatie in de openbare bibliotheeksector gaat ver terug: de sector is - terecht - al jaren in de ban van (digitale) innovatie. Snelle ontwikkelingen in de samenleving (variërend van nieuwe technologieën en media tot strenge bezuinigingen)² maken structurele innovatie van de fysieke en digitale bibliotheek noodzakelijk.

Regie van innovatie op landelijk niveau heeft verschillende 'ouders' gehad; er is lang gezocht naar invulling en organisatie van innovatie. Een startpunt is de stuurgroep Bibliotheekvernieuwing 2002-2007³, dat in haar eindrapport (uitgaande van het rapport van het Sociaal Cultureel Planbureau)⁴ adviseerde over het verbeteren van de organisatorische slagkracht van de bibliotheken om ontwikkelingen bij te kunnen benen. Eén van de conclusies was dat het organiseren van stuwkracht, innovatie en creativiteit⁵ van groot belang is om de inhoudelijke vernieuwing van de openbare bibliotheken flexibel en snel door te kunnen voeren.⁶

Het daaropvolgende advies van de Raad voor Cultuur onderstreepte deze conclusie; zij bevestigden dat er een grote innovatieslag nodig was om de bibliotheek daadwerkelijk toekomstbestendig te maken. De raad meende ook dat 'de benodigde innovatiekracht alleen met meer centrale sturing vorm [kon] krijgen, resulterend in meer focus, effectiviteit en tempo'.⁷

De minister verzocht daarop om een innovatieplan voor de sector, wat resulteerde in *Innovatie met effect*⁸ van de adviescommissie bibliotheekinnovatie. Ook daarin werd gepleit voor centrale regie om te garanderen dat de centrale middelen effectief ingezet worden; lokale bibliotheken moeten kunnen profiteren van wat met centrale gelden wordt ontwikkeld.⁹

Mede op basis van de rapporten die hierboven zijn beschreven (evenals de *Agenda voor de toekomst* van de VOB)¹⁰ stelde de minister vervolgens een regie- en projectgroep bibliotheekinnovatie in.¹¹ Het ministerie herstructureerde bovendien de landelijke organisaties, de zogenaamde ontvlechting van de 'oude' VOB in een brancheorganisatie (nieuwe VOB), sectorinstituut (SIOB) en uitvoeringsorganisatie voor de digitale bibliotheek (Stichting Bibliotheek.nl, hierna: BNL).¹²

Na deze ontvlechting heeft innovatie voornamelijk een plek gekregen bij het SIOB (met behulp van het programma digitale innovatie 2010-2012 en het huidige cluster Beleid, Kennis en Innovatie) en bij BNL (uitvoering van digitale innovatie voor de sector). Vanaf 2012 kreeg SIOB mandaat van het ministerie om het beleid omtrent digitale innovatie (via de gelijknamige opdrachttaak) vorm te geven en uit te voeren.¹³ In 2012 heeft dit reeds een aantal initiatieven van SIOB en BNL tot gevolg gehad.

---

² zie de omgevingsanalyse in het meerjarenplan van het SIOB, Hoofdstuk 2.

³ Stuurgroep Bibliotheken, *Eindrapport stuurgroep bibliotheken 2002-2007*

⁴ Hillebrink, Carlien en Frank Huysmans, *De openbare bibliotheek 10 jaar van nu*, april 2008.

⁵ *Eindrapport Stuurgroep bibliotheken*, p15.

⁶ *Ibidem*, p21.

⁷ Raad voor Cultuur, *Advies bibliotheekvernieuwing 2009-2012*, mei 2008.

⁸ Caffé et al (Adviescommissie Bibliotheekinnovatie), *Innovatie met effect*, november 2009.

⁹ *Ibidem*, p9.

¹⁰ VOB, *Agenda voor de toekomst*, 2008

¹¹ Besluit van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 16 maart 2009,

http://wetten.overheid.nl/BWBR0025596/geldigheidsdatum_19-12-2009

¹² Bibliotheekcharter 2010-2012

¹³ SIOB, *Beleidskader digitale innovatie*, 2012.

1.1 Huidige stand van zaken

In 2012 zijn drie projecten van start gegaan waarin de focus ligt op innovatie, samenwerking en verbinding;

1. [Biebtobieb.nl](http://biebtobieb.nl), het Kennis – en Innovatie Platform voor de sector is de plek waar ideeën en initiatieven (op verschillende niveaus) kunnen ontstaan en gedeeld worden, en waar mensen deze samen kunnen (door)ontwikkelen. Biebtobieb is als gezamenlijk project van SIOB en SPN gestart in 2012 en het platform is februari 2013 gelanceerd.
2. In het BNL [Innovatielab](http://innovatielab.nl) worden ideeën die kansrijk zijn voor landelijke innovatie (digitaal) uitgepikt en getoetst op haalbaarheid en toepasbaarheid. Hier worden mogelijkheden verkend, ideeën uitgetoetst en gepilot. In 2012 zijn drie onderzoeken en drie pilots uitgevoerd, zoals een onderzoek naar vrij (publiek domein) beschikbare digitale bladmuziek voor toevoeging aan de NBC en een pilot Nederland Schrijft¹⁴ in een eerste fase.
3. [Innodating.nl](http://innodating.nl) is de plek waar men lokale ideeën en/of projecten kan aanmelden voor landelijke opschaling en steun. Innodating werd eind 2011 op de bibliotheekweedaagse gelanceerd, met het idee een brievenbus van SIOB en BNL te worden voor innovatieve ideeën uit de branche. Het proces van opvolgen en implementeren van de binnengekomen ideeën bij beide partijen was bij lancering onvoldoende uitgewerkt. Met het oog op de plannen voor een innovatieagenda en de integratie van innodating daarin, is ervoor gekozen verbetering en uitwerking mee te nemen in de innovatieagenda in 2012 en daarna. Er heeft dan ook geen promotie plaatsgevonden; er zijn in 2012 vier ideeën via innodating.nl ontvangen.

Gedurende 2012 zijn deze twee laatste initiatieven in de praktijk vrijwel gelijk opgegaan; in een gezamenlijk structureel innovatieoverleg werden en worden ontvangen ideeën en vervolgstappen besproken. Het SIOB wil deze initiatieven bundelen in dit project onder de noemer innovatieagenda. Het eerste initiatief, biebtobieb, speelt eveneens een belangrijke rol (zie 3.1 Kennisdeling).

De aanloop voor de innovatieagenda is in feite gestart eind 2012 met het schrijven van een business case,¹⁵ die als basis geldt voor dit projectplan. Daaropvolgend heeft een verkenning plaatsgevonden naar hoe het proces voor innovatiemanagement eruit zou kunnen zien, evenals een sessie op de Bibliotheekweedaagse getiteld 'Hoe breng je innovatie tot wasdom?'. Uit de verkenning kwam onder andere de conclusie dat er een verbindend perspectief moet zijn, evenals de noodzaak tot samenwerking, maar ook het vormen van leidende coalities om draagvlak binnen de branche te optimaliseren.¹⁶ Deze conclusies zijn meegenomen in dit projectplan.

Voor de nieuwe beleidsperiode (2013-2014) is gekozen voor een zo ver mogelijke integratie van de verschillende initiatieven. Naast deze landelijke projecten hebben diverse innovatieve activiteiten plaats gevonden op regionaal, provinciaal en lokaal niveau. De noodzaak voor innovaties vanuit de dagelijkse werkpraktijk wacht niet op bestuurlijke organisatie. Een belangrijke gedachte achter de ontwikkeling van een innovatieagenda is dan ook het verkrijgen van overzicht van deze niet-landelijke initiatieven door de relevante landelijke partijen SIOB en BNL, om het mogelijk te maken deze op te schalen en te laten

---

¹⁴ <http://www.nederland-schrijft.nl/>

¹⁵ Business Case innovatieagenda, oktober 2012.

¹⁶ Dijk, Siep van de, *Innovatieproces SIOB*, januari 2013

doorgroeien, en om verdubbeling en het over het hoofd zien van losstaande, onbekende resultaten te voorkomen.

Het SIOB wil daarbij een faciliterende, stimulerende en aanjagende rol spelen. Om dat te kunnen doen, is naast het voorzien in beschikbare voorzieningen (financiële middelen en technologie bijvoorbeeld) het minstens zo belangrijk knelpunten weg te nemen.¹⁷ Dit kunnen externe factoren zijn, gebrek aan acceptatie door de eindgebruiker of bibliotheken. Het is ook aan het SIOB om de negatieve effecten op innovatie van deze knelpunten voor zover mogelijk te minimaliseren. Het zoeken van samenwerking en verbinding is daarbij bepalend.

1.2 Doelstelling

De innovatieagenda heeft als doel het stimuleren en versterken van de innovatiekracht van de branche, om versnippering en eventuele verdubbeling van initiatieven tegen te gaan en prioritering aan te geven.

Met de innovatieagenda wil het SIOB een zichtbare bijdrage leveren aan het innovatieve vermogen en verbetering van prestaties van bibliotheekorganisaties en de sector als geheel; evenals het stimuleren van een als netwerkorganisatie functionerend bibliotheekstelsel, waarbinnen men van elkaar leert en profiteert en optimaal gebruik wordt gemaakt van bestaande kennis en expertise.

Het beoogde resultaat is het op gang krijgen van een proces van innovatiemanagement;¹⁸ het faciliteren en ontwikkelen van een proces van idee naar praktische implementatie. Om dat resultaat te behalen wil het SIOB

- innovaties volgen, overzicht en bekendheid van initiatieven creëren, verschillende initiatieven bij elkaar brengen;
- opschaling van kansrijke initiatieven (co)financieren;
- input ophalen vanuit de sector en daarbuiten voor landelijk innovatiebeleid;
- concepten uit de visie van het SIOB bepleiten als kaders voor innovatie.

In 2013 en 2014 voert SIOB daarvoor een aantal activiteiten uit, die in hoofdstuk 2 staan beschreven.

1.3 Afbakening

De term innovatie wordt rijkelijk gebruikt in de nota's en plannen die de afgelopen jaren zijn verschenen. Het begrip lijkt op verschillende manieren te worden geïnterpreteerd. Voor het project innovatieagenda wordt onder innovatie verstaan de introductie van een nieuw(e) (eigenschap van) product /dienst, proces, praktijk of idee, inclusief de succesvolle implementatie en acceptatie daarvan door de beoogde gebruikers.¹⁹

---

¹⁷ Energietransitie, *Innovatieagenda Energie*, 2009, p5.

¹⁸ Thaeis, *Trends, scenario's & impact, Verkenning van het digitale domein voor de bibliotheeksector*, augustus 2011, p 64: "In de tweede plaats moet de sector een langdurig en sterk innovatiemanagement inrichten. Op de lange termijn is het lastig voorspellen welke ontwikkelingen er zullen optreden, maar door continu de ontwikkelingen te volgen en te duiden kan de sector wel degelijk innovaties bewerkstelligen. Zo kunnen kansrijke ontwikkelingen binnen het bibliotheekdomein tot wasdom worden gebracht, opdat de sector ook als eerste de vruchten kan plukken van die volwassen ontwikkelingen."

¹⁹ Georgy, Ursula, *External knowledge inflow by open innovation in public libraries*, juli 2012, p. 2-3.

Voor de bibliotheeksector houdt dat in dat door centrale regie van innovatie het voor bibliotheekorganisaties mogelijk wordt en/of blijft zich te blijven vernieuwen, zodat de bibliotheek flexibel genoeg is en blijft om haar rol telkens te evalueren en haar meerwaarde te bewijzen en te verdedigen.

Dit houdt zowel digitale als niet-digitale innovatie in. In hedendaagse innovaties is er eigenlijk altijd een digitale component. Er is echter wel een onderscheid te maken tussen digitaal gedreven innovaties (bijv. een datawarehouse) of niet-digitaal gedreven innovaties (bijv. een onderzoek naar logistieke vernieuwingen). Bij digitaal gedreven innovaties zal BNL altijd een grote rol moeten spelen, om te waarborgen dat het resultaat binnen de nationale digitale infrastructuur past.

De innovatieagenda is daarnaast géén lijst van geplande innovaties op geplande momenten. Het vaak onvoorspelbare karakter van innovaties maakt het onmogelijk en onwenselijk deze te plannen. Innovaties komen vaak voort vanuit de werk- of gebruikerspraktijk, en zijn dus intrinsiek gemotiveerd. Sturing kan dan alleen plaatsvinden op hoofdlijnen en met inzet van eventuele middelen.

De innovatieagenda betekent ook niet dat er telkens nieuwe initiatieven en ideeën moeten worden bedacht; bibliotheekorganisaties moeten voldoende tijd krijgen om innovaties door te voeren.

Een andere afbakening is die van tijd. Dit plan bestrijkt vooralsnog een periode van 2 jaar (2013 en 2014) en sluit daarbij aan op het activiteitenplan van het SIOB 2013-2014.²⁰ Daarnaast sluit het aan bij de plannen van het ministerie om de bibliotheekwetgeving te vernieuwen.²¹ De nieuwe wet gaat naar alle waarschijnlijkheid in per januari 2015, en heeft onder andere grote gevolgen voor de bestuurlijke verhoudingen van de landelijke bibliotheekorganisaties. Op grond van deze wet wordt de verantwoordelijkheid voor de landelijke digitale bibliotheek bij de Koninklijke Bibliotheek (KB) belegd en worden de taken die nu nog door het SIOB worden uitgevoerd, geïntegreerd in de taken van de KB.²² Gedurende de looptijd van het project innovatieagenda (2013-2014) wordt onderzocht hoe de activiteiten en resultaten van de innovatieagenda het best kunnen worden opgenomen in deze nieuwe organisatiestructuur. Activiteiten binnen de innovatieagenda worden altijd met het oog op deze nieuwe situatie ondernomen; samenwerking met de KB wordt bijvoorbeeld actief opgezocht.

Tot slot geldt voor innovaties die het SIOB in het kader van deze innovatieagenda besluit te (co)financieren, dat het aan een aantal aanvullende voorwaarden moet doen. Zo moet het bijvoorbeeld een idee zijn dat op landelijk niveau toegevoegde waarde en belang heeft, en het dus verdient op die schaal te worden geïmplementeerd. Daarnaast zijn er, afhankelijk van het type project, andere voorwaarden,²³ zo moet een innovatieve digitaal gedreven dienst aantoonbaar aansluiting zoeken en vinden bij de digitale infrastructuur van BNL.

1.4 Visie

Het SIOB heeft in zijn meerjarenbeleidsplan en activiteitenplan benoemd wat de conceptuele speerpunten van de noodzakelijke vernieuwingen in de sector moeten zijn:

²⁰ SIOB Activiteitenplan 2013-2014, <http://www.siob.nl/upload/documenten/siob-activiteitenplan-2013-2014.pdf>

²¹ Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, *Concept-regeling en ontwerp toelichting bibliotheekwet*, april 2013.

²² <http://www.siob.nl/nieuws/integratie-taken-sectorinstituut-openbare-bibliotheken-in-de-koninklijke-bibliotheek/item1291>

²³ Conform de criteria genoemd in het aanmeldformulier voor innodating.nl: <http://www.siob.nl/innodating/project-aanmelden/item12>

- Geïntegreerde bibliotheek
In het concept van de geïntegreerde bibliotheek is de bibliotheek een breed platform waarbinnen alle mogelijke content, context en diensten beschikbaar zijn, via welk kanaal dan ook. Het te gebruiken kanaal wordt door de eindgebruiker zelf bepaald; dit kan bijvoorbeeld een vestiging, servicepunt, een zoekinterface online of twitter zijn.²⁴
- Contextualisering
Een belangrijke verschuiving die zich de komende jaren voordoet in de bibliotheekwereld is dat er meer nadruk op 'context' komt te liggen. Onder invloed van digitale ontwikkelingen verschuift de traditionele focus op het leveren van content naar het bieden van content in context: dat wil zeggen het in een 'omgeving' plaatsen of 'inbedden' van de content en daarmee inhoudelijke samenhang aanbrengen.²⁵ SIOB noemt de activiteiten die hier mee gemeend zijn 'contextualiseren': het in context plaatsen van informatie, het inbedden van informatie uit allerlei bronnen in een op de klant afgestemde dienst.²⁶

Beide begrippen worden in de loop van 2013 en 2014 verkend en uitgewerkt in een visie.²⁷ De uitkomsten hiervan (te zijner tijd) en de hierboven genoemde definities dienen als uitgangspunt en kader voor de activiteiten van dit project.

SIOB wil met behulp van de geplande activiteiten in hoofdstuk 2 de hierboven genoemde concepten bepleiten en de branche prikkelen mee te denken over de praktische toepassing hiervan. De geplande verdere uitdieping van beide concepten gedurende 2013 levert input om dit te kunnen doen.

---

²⁴ SIOB, *Activiteitenplan 2013-2014*, p31.

²⁵ Zie ook Brandenburg, Ton en Norma Verheijen, *Verkenning context en contextualisering*, maart 2013 (<http://www.siob.nl/upload/documenten/verkenning-context-en-contextualisering.pdf>)

²⁶ SIOB, *Activiteitenplan 2013-2014*, p31.

²⁷ *Ibidem*, 2.3 *Visie op de maatschappelijke functie van de 'geïntegreerde' bibliotheek*, p21. en 2.6 *Een gezamenlijk collectiebeleid Nederland*, p26.

2 Activiteiten

De geplande activiteiten, in combinatie met bestaande activiteiten, passen in de vier fases in het innovatiemodel zoals geschetst in het rapport *Innovatie met effect*.²⁸

- Fase 1 - conceptontwikkeling;
- Fase 2 - prototype: ontwikkeling van een eerste model / toepassing;
- Fase 3 - pilot (experimenteren): gecontroleerd en op kleine schaal gebruikers betrekken;
- Fase 4 - brede uitrol in de bibliotheekwereld (implementatie / exploitatie).

De eerste drie fases kunnen worden gezien als het 'ontwikkelstadium' van innovatieve ideeën, de vierde betreft de 'uitvoeringsfase', waarbij het gaat om implementatie en landelijke uitrol van innovatieve diensten en producten. Activiteiten binnen de innovatieagenda faciliteren ten eerste het ontwikkelstadium, zoals hieronder wordt toegelicht. Fase 4, borging, wordt in het desbetreffende hoofdstuk toegelicht.

Dit project valt uiteen in drie parallelle deelprojecten:

- A. Overzicht creëren en bieden
- B. Verbinding en samenhang
- C. Pilots en projecten

2.1 A - overzicht creëren en bieden

Zoals in het eerste hoofdstuk is betoogd, wordt centrale regie als essentieel gezien voor succesvolle innovatie. Een noodzakelijke stap om dat te kunnen bereiken is het krijgen van overzicht van de bestaande ideeën, initiatieven, onderwerpen en behoeftes; de doelstelling van dit deelproject. Qua bestaande ideeën en initiatieven wordt voortgeborduurd op een eerste inventarisatie vanuit het innovatielab van BNL.

Hiervoor is een proactieve houding nodig; SIOB en BNL werken samen in het halen van informatie om deze inventarisatie te kunnen maken. In het eerste, tweede en derde kwartaal van 2013 vindt een verkenning plaats. Voor het krijgen van overzicht in behoeftes is uiteraard afstemming en samenwerking met onderzoek nodig.

Hoe deze informatie zo efficiënt mogelijk kan worden gedeeld, wordt in het eerste en tweede kwartaal van 2013 onderzocht. Te denken valt aan het omvormen van innodating.nl, gebruik en aansluiting op van biebtobieb en andere webdiensten van SIOB, en het samenwerken met en hergebruiken van ervaringen van Digitaal Erfgoed Nederland en zijn projectenbank.²⁹

Resultaten:

- Het eindrapport van de inventarisatie is online gepubliceerd op biebtobieb – oktober 2013.

2.2 B - verbinding en samenhang

---

²⁸ Calff et al, *Innovatie met effect*, p9 en 10.

²⁹ <http://www.den.nl/projecten>

Het belang van het zoeken van samenwerking en verbinding in de verbrokkelde sector van openbare bibliotheken is zeer groot. SIOB wil zogenaamde 'innovatienetwerken' vormen en steunen. Het doel daarvoor is tweeledig; enerzijds kan het daarmee innovatieve ideeën ophalen, bestaande initiatieven bekend maken en verdubbeling voorkomen, anderzijds kan het de branche verbinden op dit thema, met een gezamenlijk perspectief tot gevolg.

Met betrekking tot dit eerste doel, wordt er in het tweede kwartaal van 2013 een planning opgesteld van 'events' die vanaf het derde kwartaal 2013 wordt uitgevoerd; daarbij wordt gedacht aan innovatiedoedagen, expert meetings en aansluiting bij conferenties zoals die van de KNVI of de bibliotheekweedaagse. De verkenning die onder deelproject A valt, geeft tevens input voor het aantal en type events.

Met betrekking tot het tweede doel, wordt er in het derde of vierde kwartaal van 2013 een innovatiecoalitie opgericht (naar model van de leescoalitie,³⁰ maar dan in eerste instantie binnen de openbare bibliotheeksector). Deelnemers in deze coalitie zullen toonaangevende personen in de sector zijn, die belangrijke stakeholders of niveaus van de sector vertegenwoordigen – uiteraard wordt de KB hiervoor uitgenodigd. Hiervoor wordt een plan van aanpak geschreven in het tweede kwartaal van 2013. De coalitie draagt met name bij aan het creëren van dit gezamenlijk perspectief. Hierbij is er een nauwe relatie met de trendrapportages van het SIOB (in ontwikkeling).

Resultaten:

- Event-plan Innovatieagenda is gepubliceerd op biebtobieb – juni 2013
- Tenminste twee events uit dit plan hebben plaatsgevonden – december 2013
- Het plan van aanpak innovatiecoalitie is gepubliceerd op biebtobieb – augustus 2013
- De innovatiecoalitie openbare bibliotheken wordt ingesteld – uiterlijk december 2013

2.3 C - pilots en projecten

Naast verkenningen en bijeenkomsten, wil het SIOB ook snel aan de slag. In parallel aan deelprojecten A en B wordt er gestart met twee pilots of opschaling van bestaande projecten in 2013. In 2014 volgen er nog eens drie. De keuze voor pilots of bestaande projecten wordt ingegeven vanuit de verkenning van deelproject A en bijeenkomsten en coalitie van deelproject B. De steun vanuit de innovatieagenda zal vooral financieel van aard zijn, maar niet alleen: uit de evaluatie van het innovatielab van 2012 is gebleken dat intensievere betrokkenheid dan alleen opdrachtgeverschap gewenst is om toekomstvaste en opschaalbare resultaten te garanderen.

Resultaten:

- Oplevering eerste twee pilots/projecten – januari 2014
- Oplevering volgende drie pilots/projecten – december 2014

2.4 Samenwerking met Bibliotheek.nl

Zoals in het eerste hoofdstuk aangegeven, heeft innovatie zowel bij het SIOB als BNL een plek. Als gevolg van de inmiddels door BNL ontwikkelde diensten, ligt er vanaf dit jaar voor de werkzaamheden van BNL meer nadruk op beheer, implementatie en doorontwikkeling van deze diensten en minder op nieuwe innovaties. Betrokkenheid van BNL – bij digitaal gedreven innovaties – is echter noodzakelijk vanwege de juiste inbedding van resultaten, inbreng van expertise van digitale ontwikkelingen van de bestaande

---

³⁰ <http://web.cpnb.nl/cpnb/actueelbericht.vm?ab=382>

infrastructuur. Bovendien heeft de ervaring met het innovatielab van BNL geleerd dat het samenwerken op innovatieve projecten leidt tot grotere betrokkenheid van de branche bij de digitale infrastructuur zoals die door BNL wordt ontwikkeld.

In de loop van 2013 moet er een samenwerkingsvorm worden gevonden. Daarbij ligt het (financiële) zwaartepunt van de werkzaamheden rondom innovaties bij SIOB. Daarnaast moet structurele afstemming met en betrokkenheid van BNL gewaarborgd zijn. Het logische startpunt voor het vormgeven van deze samenwerking is het innovatielab van BNL.

Resultaten:

- Een door de MT's van BNL en SIOB geaccordeerd voorstel tot samenwerking op het gebied van innovatie – oktober 2013

2.5 Planning

Deelproject	Activiteit	Start gepland	Opgeleverd gepland
A. Overzicht creëren en bieden	Innovaties volgen, bekendheid creëren, initiatieven bij elkaar brengen, input ophalen voor landelijk beleid.	Mei 2013	December 2014
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inventarisatie initiatieven ▪ Innovatiedenkdagen 	Juni 2013 September 2013	September 2013 Oktober 2013
B. Verbinding en samenhang	Inventarisatie van mogelijke events en bijbehorende planning en communicatie, resulterend in 'event-plan'	April 2013	Juni 2013
	Uitvoering event-plan	Juni 2013	December 2014
	Plan van aanpak innovatiecoalitie	April 2013	Augustus 2013
	Innovatiecoalitie vormen en instellen	Juli 2013	December 2014
	Structurele afstemming projectteam met en kwartaalbijeenkomsten van innovatiecoalitie	Juli 2013	December 2014
C. Pilots en projecten	Selectie twee (bestaande) projecten die SIOB kan steunen en passen bij concepten uit SIOB's visie	April 2013	Augustus 2013
	Start aansluiting (afhankelijk van project financiële ondersteuning of anderszins) SIOB bij twee projecten of pilots	Augustus 2013	
	Eerste resultaten projecten / pilots	December 2013	
	Selectie drie (bestaande) projecten ter ondersteuning (vanuit inventarisatie innovatiebank, coalitie, bijeenkomsten)	November 2013	Februari 2014
	Start aansluiting SIOB bij drie projecten / pilots	Februari 2014	
	Projectmanagement	Projectplan afronden en accordering	April 2013

	MT SIOB		
	Voortgangsrapportages naar MT SIOB per kwartaal	Jun-aug 13 / sep-nov 13 / dec-feb 14 / mrt-mei 14 / jun-aug 14 / sep-nov 14.	
	Eindrapportage	December 2014	
	Bijdragen aan communicatiekalender	Juni 2013	December 2014
Overlegstructuur	Tweewekelijkse overleggen tussen SIOB en BNL	April 2013	December 2014
	Clusteroverleggen Beleid, Kennis & Innovatie, m.n. voor aansluiting en link met onderzoeksagenda	April 2013	December 2014
Samenwerking BNL	Voorstel samenwerkingsmodel	April 2013	Juni 2013
	Voorstel geaccordeerd	Oktober 2013	

2.6 Mijlpalen

Event-plan Innovatieagenda is gepubliceerd	Juni 2013
Het plan van aanpak innovatiecoalitie is gepubliceerd op biebtobieb	Augustus 2013
Het eindrapport van de inventarisatie is online gepubliceerd op biebtobieb	September 2013
Een door de MT's van BNL en SIOB geaccordeerd voorstel tot samenwerking op het gebied van innovatie	Oktober 2013
Tenminste twee events uit het eventplan hebben plaatsgevonden	December 2013
De innovatiecoalitie openbare bibliotheken wordt ingesteld	December 2013
Oplevering eerste twee pilots/projecten	Januari 2014
Oplevering volgende drie pilots/projecten	December 2014

3 Communicatie

De inhoudelijke keuzes en prioriteiten die in het SIOB activiteitenplan 2013-2014 zijn neergelegd – zoals de innovatieagenda - worden zoveel mogelijk doorgevoerd in de communicatiestrategie. Dat betekent dat de activiteiten waar het SIOB de prioriteit op legt, de drager worden van de communicatieboodschap. Het is van belang om het imago van het SIOB neer te zetten en verder op te bouwen. Voor de innovatieagenda geldt dat met communicatiemiddelen SIOB's rol van regisseur en de positie van aanjager van innovatie wordt 'geladen'.

Vanuit het project wordt voor wat betreft planning van communicatie actief bijgedragen aan de communicatiekalender van het SIOB.

Doelgroep	Boodschap	Middel	Tijdspad
Management openbare bibliotheken, bibliotheekmedewerkers, bestuurlijke stakeholders, stakeholders binnen de sector, opdrachtnemers, partners in programma's van SIOB	SIOB is de autoriteit als het gaat om overzicht en voorbeelden van innovatie. Het overzicht en de voorbeelden die SIOB aandraagt zijn nuttig en bruikbaar voor de uitdagingen waar bibliotheken voor staan.	Website SIOB, presentaties en gesprekken, artikel in vakbladen met introductie initiatief, biebtobieb, expertdagen, innovatiebank (innodating)	2013-2014

Communicatie binnen het project vindt plaats met behulp van de tweewekelijkse clusteroverleggen (cluster beleid, kennis en innovatie). Daarnaast is er een tweewekelijks overleg tussen de manager innovatielab van BNL en projectleider Innovatieagenda.

3.1 Kennisdeling

Zoals eerder toegelicht, is biebtobieb het kennisdelings- en innovatieplatform van de bibliotheekbranche. Kennisdeling is essentieel voor innovatie.³¹ Alle plannen, rapportages, resultaten en evaluaties van de activiteiten binnen de innovatieagenda worden dan ook op biebtobieb gedeeld. Samenwerkingsvormen die plaatsvinden vanuit de innovatieagenda (rondom bijeenkomsten, de coalitie, de pilots of projecten maar ook tussen BNL en SIOB) vormen een groep op biebtobieb.

Naast kennisdelingsplatform, is biebtobieb ook het innovatieplatform van de bibliotheekbranche. Het is van belang dat het als een extra spreekbuis kan fungeren voor wat er speelt binnen de branche en welke behoeftes er zijn. Daarvoor kan de landelijke biebtobieb-moderator in dit project een rol spelen, die in het voorjaar van 2013 wordt geworven. De moderator moet uitstekend op de hoogte zijn van bibliotheekontwikkelingen, houdt de activiteiten op biebtobieb in de gaten en zoekt de verbindingen tussen berichten, groepen en mensen op. Deze moderator kan voor dit project een rol spelen voor het aanjagen van kennisdeling en zoeken van verbinding op het gebied van innovatie.

³¹ "Open innovation is about knowledge exchange. Everything else is secondary.", Hansford, M., *The right knowledge management strategy is essential to open innovation*, Mike Hansford's Blog, 26 April 2011.

4 Aanpak

4.1 Onderzoek

Naast die van landelijk regisseur en facilitator, is er een belangrijke expert-rol die de twee voorgaande rollen versterkt en mogelijk maakt. SIOB verricht daarvoor als als onderzoeks- en kennisinstituut (wetenschappelijk) onderzoek ter onderbouwing van strategische beleidsvoornemens. In 2013 wordt onder regie van SIOB een landelijke onderzoeksagenda operationeel, waarin al het landelijk relevante onderzoek van SIOB en van partners in de sector wordt gebundeld.³² Daarnaast gaat SIOB trendrapporten publiceren op relevante terreinen voor innovatie van de sector, o.a. op basis van gegevens uit de bibliotheekmonitor en in 2014 op basis van gegevens uit het Data Ware House.³³

Onderzoek en innovatie komen samen in het cluster Beleid, Kennis en Innovatie binnen het SIOB. Continue afstemming is noodzakelijk om beleid en innovatie te kunnen onderbouwen met onderzoek. Onderzoek is ook essentieel als ondersteuning en basis voor innovaties. Innovatie kan van onderop (uit de werkprijktijk) komen, maar kan ook worden ingegeven door wat de gebruiker / klant wil of verwacht. Klantenwensen worden bekend gemaakt via onderzoek. Innovatie kan voort komen uit onderzoek, maar onderzoek ook uit innovatie.

In praktische zin vindt de afstemming plaats middels de clusteroverleggen van het SIOB, evenals het eventuele aansluiten van een onderzoekscollaga bij het innovatieoverleg, indien relevant.

4.1 Borging

Ervaring met het BNL innovatielab leert dat er een hoge mate van inzet nodig is voor het begeleiden van innovaties en het laten landen van de resultaten binnen de relevante organisaties. Oog voor toekomstvastheid is essentieel, met name in het geval van digitale producten of diensten vanwege de aansluiting op de gezamenlijke digitale infrastructuur. Binnen iedere pilot of project moet derhalve veel aandacht voor borging en implementatie en landelijke uitrol zijn. Daarvoor is vooral voor SIOB en BNL een rol weggelegd.

4.2 Stakeholders

Speler	Rol	Aanpak
SIOB	Opdrachtgever innovatie- en onderzoeksagenda, landelijk regisseur openbare bibliotheeksector	Projectleider
BNL	Opdrachtnemer opdrachttaak digitale innovatie, opdrachtgever innovatielab	Projectleider innovatielab, samenwerkingspartner SIOB (zie p8)
Koninklijke Bibliotheek	Naar alle waarschijnlijkheid opdrachtgever opdrachttaak digitale innovatie vanaf 2015. De taken van het SIOB zullen bij KB worden geïntegreerd, zo ook projectleiderschap SIOB.	De KB wordt uitgenodigd deel te nemen aan de innovatiecoalitie en zal bij alle andere initiatieven zoveel mogelijk worden betrokken
VOB (met name commissie digitale bibliotheek)	Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB), de brancheorganisatie voor openbare bibliotheken, provinciale serviceorganisaties en	VOB wordt op de hoogte gehouden van alle activiteiten rondom innovatieagenda. Aansluiting wordt

³² SIOB, Activiteitenplan 2013-2014, p20.

³³ Ibidem.

	aanverwante organisaties	gezocht waar relevant, zoals bijv. de trajecten rondom speerpunten uit branchestrategie (NBC over 5 jaar)
PSO's / SPN	Provinciale serviceorganisaties en Samenwerkingsverband van alle PSO's Nederland	PSO's worden via SPN op de hoogte gehouden van activiteiten met het oog op bestuurlijke afspraken VNG, IPO en OCW 2013-2014 (PSO's ontwikkelen en implementeren innovatieve concepten voor de fysieke bibliotheek die mede aansluiten op de landelijke innovatieagenda van het SIOB). Via verkenning in deelproject A wordt inventarisatie gemaakt van huidige innovatieve initiatieven bij PSO's.
Bibliotheekorganisaties	Alle bibliotheken; potentiële opdrachtnemers innovatieve projecten, uiteindelijke klanten van producten / diensten die voortkomen uit innovaties	Met behulp van de innovatiecoalitie wordt gezocht naar een manier om de branche structureel te betrekken bij het invullen van de centrale regie van innovatie en inhoudelijke prioriteiten. Daarnaast worden bibliotheken op de hoogte gehouden met behulp van communicatiekanalen als biebtobieb, de SIOB site en twitter.

4.3 Risico's

Omschrijving	Tegenmaatregel	Kans (1-3)	Impact (1-3)
Project algemeen			
Onduidelijke onderlinge rolverdeling met BNL, met als gevolg onvoldoende borging van de resultaten	Bij aanvang project duidelijke afspraken maken en deze laten onderschrijven door MT's	3	2
Onduidelijkheid in de branche wie van de landelijke partijen welke rol speelt	Duidelijke onderlinge afspraken en deze goed Communiceren naar branche	3	2
Afhankelijkheid van het vormen van de visie op de maatschappelijke rol van de bibliotheek door SIOB in 2013; indien dit uitblijft is er onvoldoende gezamenlijke perspectief	Enigszins buiten controle, voordat visie is gespecificeerd gebruik maken van bestaande noties in beleidsplannen e.d.	1	2
Te grote ambitie voor beschikbare middelen en resources	Per kwartaalrapportage de balans opmaken, zo nodig externe hulp aanvragen, veel samenwerking met BNL	3	3
Deelproject B – verbinding & samenhang			
Onvoldoende gegadigden voor deelname aan innovatiecoalitie	Helder plan van aanpak bij aanvang schrijven waarin profiel en taken beschreven staan, eventueel samenstelling klein beginnen	2	3
Onvoldoende focus op relevante uitkomst voor doelstellingen innovatieagenda voor bijeenkomsten	Helder plan schrijven bij aanvang planning eerste events, duidelijke doelstellingen, doelgroepen en boodschap bepalen bij iedere bijeenkomst	1	2

Deelproject C – pilots & projecten			
Onvoldoende innovatieve initiatieven voor het SIOB om te (co)financieren	Inventarisatie uit deelproject A zou dit moeten signaleren, waarna indien nodig eveneens een open opdracht nav een specifieke behoefte kan worden uitgezet	1	3
Onvoldoende aandacht voor borging en implementatie van de resultaten bij pilots	Voor aanvang van het project op tafel krijgen, directe betrokkenheid SIOB en BNL bij loop project	2	2

5 Bronnen

Brandenburg, Ton en Norma Verheijen, *Verkenning context en contextualisering*, maart 2013
(<http://www.siob.nl/upload/documenten/verkenning-context-en-contextualisering.pdf>)

Calff et al (Adviescommissie Bibliotheekinnovatie), *Innovatie met effect*, november 2009.
<http://www.siob.nl/upload/documenten/innovatie-met-effect.pdf>

Energietransitie, *Innovatieagenda Energie*, 2009.
<http://www.agentschapnl.nl/sites/default/files/bijlagen/Brochure%20Innovatieagenda%20Energie.pdf>

Georgy, Ursula, *External knowledge inflow by open innovation in public libraries*, juli 2012.
<http://conference.ifla.org/past/ifla78/141-georgy-en.pdf>

Hansford, M., *The right knowledge management strategy is essential to open innovation*, Mike Hansford's Blog, 26 April 2011. <http://mikehansford.wordpress.com/2011/04/26/the-right-knowledge-management-strategy-is-essential-to-open-innovation/>

Hillebrink, Carlien en Frank Huysmans, *De openbare bibliotheek 10 jaar van nu*, april 2008.
http://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2008/De_openbare_bibliotheek_tien_jaar_van_nu_De_hoofdlijnen

IPO, OCW en VNG, *Convenant Bibliotheekcharter 2010-2012*.
http://www.debibliotheken.nl/fileadmin/documenten/pdf_strategie/Wetgeving/Bibliotheekcharter_2010-2012.pdf

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, *Concept-regeling en ontwerp toelichting bibliotheekwet*, april 2013.
<http://www.siob.nl/nieuws/integratie-taken-sectorinstituut-openbare-bibliotheken-in-de-koninklijke-bibliotheek/item1291>

Raad voor Cultuur, *Advies bibliotheekvernieuwing 2009-2012*, mei 2008.

SIOB, *Activiteitenplan 2013-2014*, <http://www.siob.nl/upload/documenten/siob-activiteitenplan-2013-2014.pdf>

SIOB, *Meerjarenbeleidsplan 2013-2016*, juli 2012, <http://www.siob.nl/upload/documenten/meerjarenbeleidsplan-siob-2013-2016.pdf>

SIOB, *Business Case innovatieagenda*, oktober 2012 (op te vragen bij projectleider).

SIOB, *Beleidskader digitale innovatie*, 2012. <http://www.siob.nl/upload/documenten/beleidskader-opdrachttaak-digitale-innovatie-2013-2014.pdf>

Stuurgroep Bibliotheken, *Eindrapport stuurgroep bibliotheken 2002-2007*
<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2008/04/11/eindrapport-stuurgroep-bibliotheken-2002-2007.html>

Thaesis, *Trends, scenario's & impact, Verkenning van het digitale domein voor de bibliotheeksector*, augustus 2011.

VOB, *Agenda voor de toekomst*, 2008. <http://www.siob.nl/media/documents/Agenda-voor-de-toekomst.PDF>